

Co-funded by
the European Union

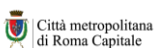
SSPICE IT!

Sustainability Skills Program for International Catering
operators and Entrepreneurs through Integrated Training

SSPICE IT! - Πρόγραμμα δεξιοτήτων βιωσιμότητας για διεθνείς επιχειρήσεις εστίασης και επιχειρηματίες μέσω ολοκληρωμένης κατάρτισης

Το έργο SSPICE IT! συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+.

Το περιεχόμενο της παρούσας δημοσίευσης αντικατοπτρίζει μόνο την άποψη της κοινοπραξίας SSPICE IT και η Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

CIPFP CAMINO DE SANTIAGO
ESCUELA DE HOSTELERÍA & TURISMO DE LA RÍJUA

Escola Profissional AMAR TERRA VERDE

Υποενότητα 02: Η πολυπλοκότητα του συστήματος τροφίμων

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	Σχέσεις μεταξύ τροφίμων, ανθρώπων και περιβάλλοντος	
ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	<i>Βιώσιμα τρόφιμα</i>	
ΩΡΕΣ	3	
ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΪ ΣΤΟΧΟΙ		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναγνώριση των κύριων σχέσεων και προβλημάτων μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος. 2. Κατανοήστε τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των τροφίμων. 3. Να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα του συστήματος τροφίμων και τα κοινωνικά ζητήματα που σχετίζονται με αυτό. 		
ΜΑΘΗΣΙΑΚΈΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΌΤΗΤΕΣ		
Θεωρητικό	Πρακτική	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ανάγνωση ✓ Έρευνα στο διαδίκτυο ✓ Μελέτη περίπτωσης 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Διερεύνηση των αιτιών, των μηχανισμών και των συνεπειών των σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων ✓ Αξιολόγηση των επιπτώσεων φανταστικών σεναρίων στο παγκόσμιο σύστημα τροφίμων 	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

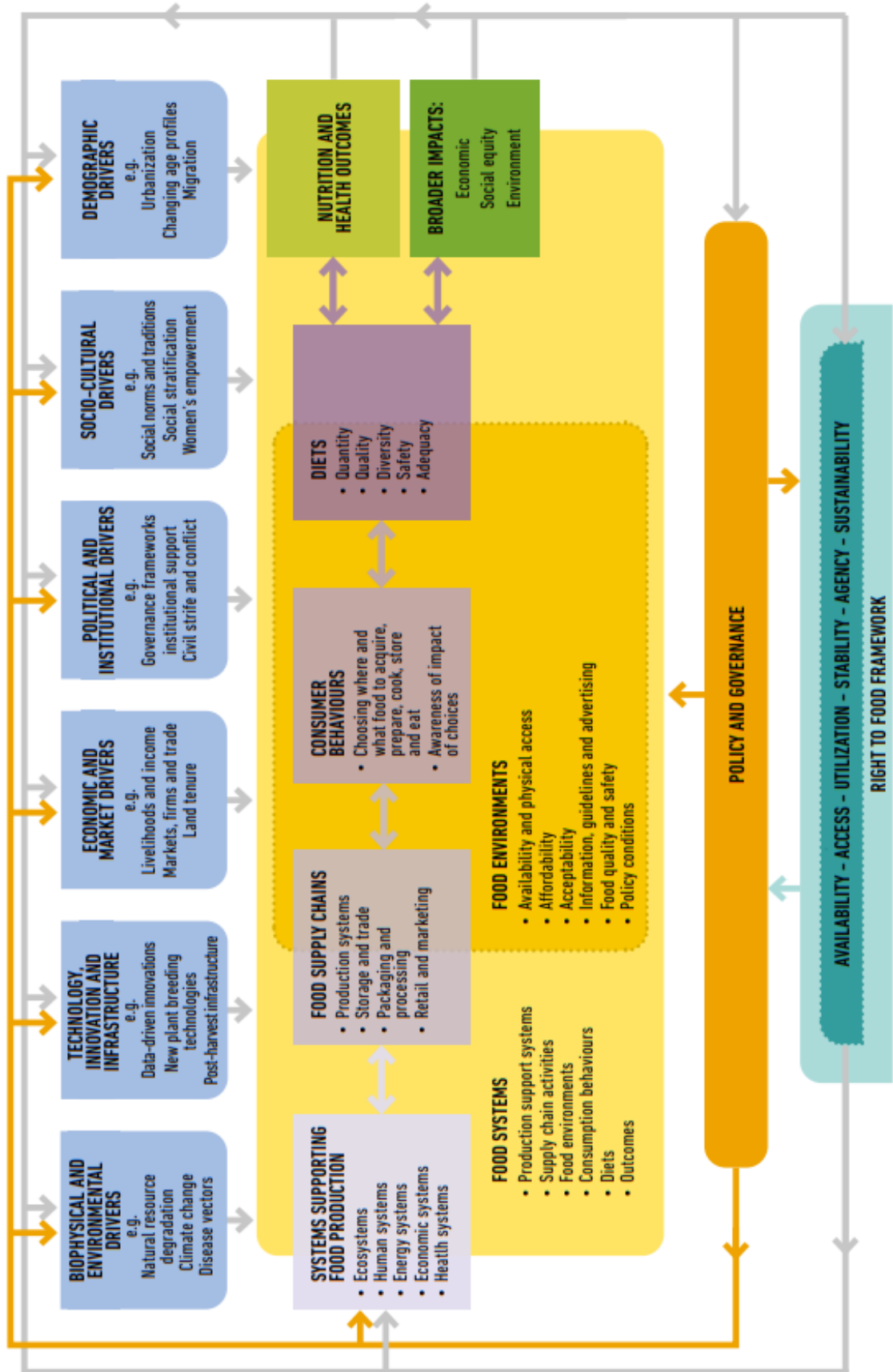
ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	4
<i>Άσκηση: Κατανόηση των περιπλοκών του συστήματος τροφίμων</i>	8
ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1. ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ	9
2. ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ	10
3. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	11
4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	11

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η πολυπλοκότητα του συστήματος τροφίμων

Με τον όρο "σύστημα τροφίμων", εννοούμε όλα τα στάδια που σχετίζονται με την πράξη της σίτισης ενός πληθυσμού: παραγωγή, μεταποίηση, διανομή, προώθηση και πώληση τροφίμων, κατανάλωση από τους πολίτες (στο σπίτι ή εκτός σπιτιού), δημόσιες πολιτικές που σχετίζονται με αυτές τις ενέργειες και όλους τους τομείς που επηρεάζονται από τον τομέα των τροφίμων και, με τη σειρά τους, τον επηρεάζουν (υγεία, τεχνολογία, οικονομία, περιβάλλον, δημογραφικά στοιχεία κ.λπ.).

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την πολυπλοκότητα αυτού του συστήματος, μπορούμε να παρατηρήσουμε αυτό το διάγραμμα που δημιουργήθηκε από το HLPE¹

¹ HLPE σημαίνει Ομάδα Εμπειρογνομόνων Υψηλού Επιπέδου για την Επισιτιστική Ασφάλεια και τη Διατροφή, η οποία είναι μια επιστημονική ομάδα που συστάθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη για να παρέχει καθοδήγηση και συστάσεις πολιτικής σε θέματα επισιτιστικής ασφάλειας και διατροφής.

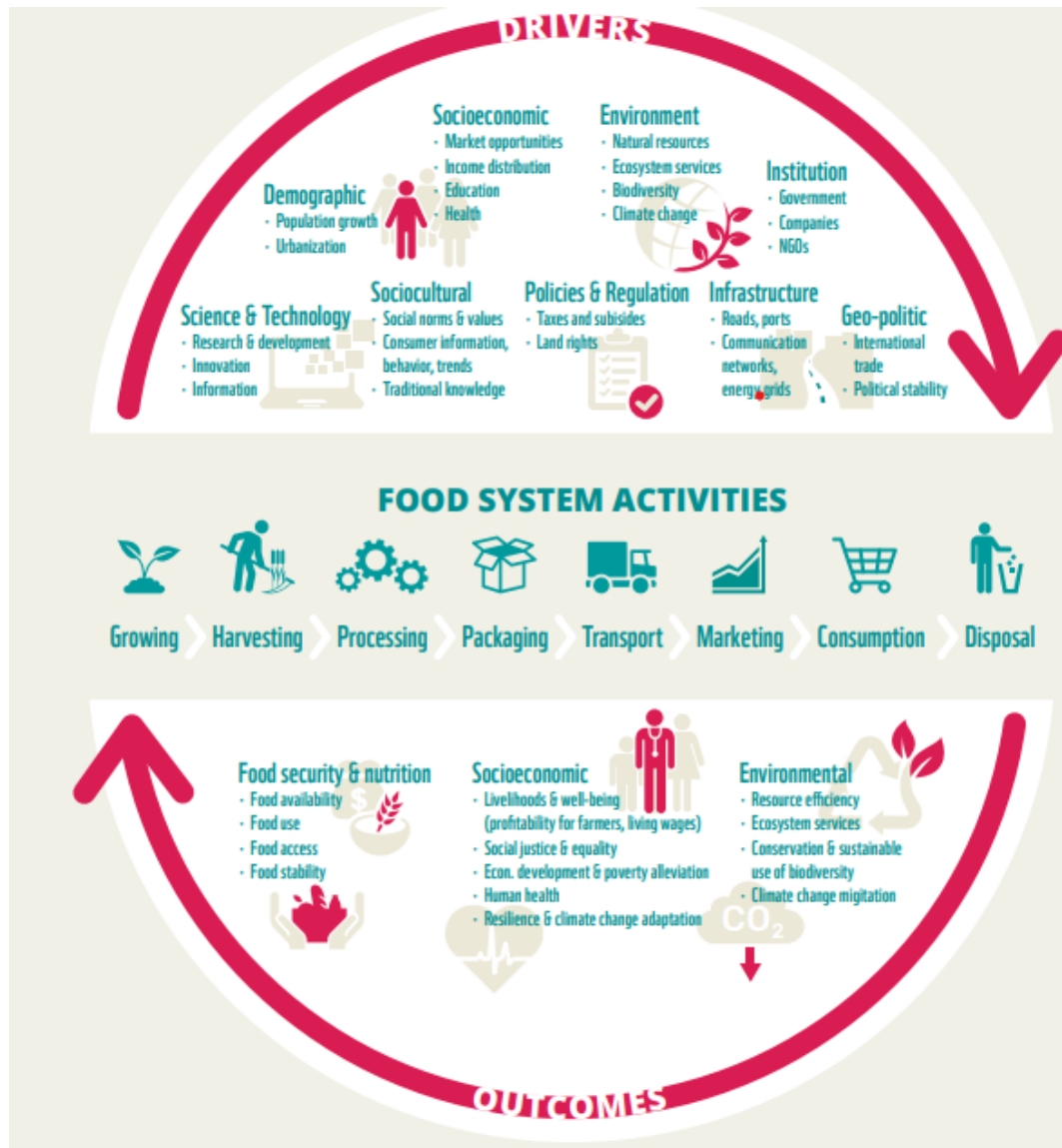
Σχήμα 2 - Πλαίσιο βιώσιμου συστήματος τροφίμων - προσαρμοσμένο από το HLPE 12²

Σε αυτό το διάγραμμα, τα τρόφιμα αγγίζουν διάφορους τομείς της κοινωνίας και όλα συνδέονται μεταξύ τους.

Ας εξετάσουμε ένα υποθετικό παράδειγμα: η πρόσφατη εμφάνιση των τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης (που χαρακτηρίζονται ως "Καινοτομία, τεχνολογία και κινητήριες δυνάμεις υποδομών") μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες αποθήκευσης και διανομής μεταφέρουν τα εμπορεύματά τους, όπως η ευνοϊκή χρήση φορτηγών με τεχνητή νοημοσύνη (που απεικονίζονται στις "Αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων" και "Αποθήκευση και διανομή"). Αυτά τα φορτηγά με τεχνητή νοημοσύνη, τα οποία δεν απαιτούν ανθρώπινο οδηγό, μπορούν να λειτουργούν για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα (καθώς δεν χρειάζεται να σταματούν για να ξεκουραστούν οι οδηγοί) και, ως εκ τούτου, φθάνουν ταχύτερα στον προορισμό τους, βελτιώνοντας τη φρεσκάδα των εμπορευμάτων (στο "Περιβάλλοντα τροφίμων"). Επιπλέον, εάν η τεχνολογία εξελιχθεί επαρκώς, μπορεί να είναι πιο αποδοτικό για μια εταιρεία να χρησιμοποιεί φορτηγά με τεχνητή νοημοσύνη από τους ανθρώπινους οδηγούς, μειώνοντας ενδεχομένως τα λειτουργικά τους έξοδα και μειώνοντας τις τιμές των αγαθών στα καταστήματα (στα "Περιβάλλοντα τροφίμων"). Ίσως αυτό να καταστήσει πιο προσιτά τα μέχρι πρότινος ακριβά τρόφιμα, οδηγώντας σε λίγα χρόνια σε μια τάση ιαπωνικών τετράγωνων καρπουζιών στα εστιατόριά μας (στο "Συμπεριφορά των καταναλωτών").

Ωστόσο, αυτή η μετάβαση σε φορτηγά με τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε απώλεια θέσεων εργασίας για πολλούς ανθρώπους που ήταν προηγουμένως οδηγοί φορτηγών, αφήνοντάς τους άνεργους (όπως περιγράφεται στις ενότητες "Επιπτώσεις", "Οικονομικές" και "Κοινωνικές"). Με μειωμένο εισόδημα σε σύγκριση με την προηγούμενη απασχόλησή τους, τα άτομα αυτά και οι οικογένειές τους μπορεί να μην μπορούν να αγοράσουν τόσα τρόφιμα ή τρόφιμα της ίδιας ποιότητας όπως μπορούσαν όταν εργάζονταν, επηρεάζοντας τη συνολική τους υγεία (στην ενότητα "Διατροφή και αποτελέσματα για την υγεία"). Όλα αυτά τα στοιχεία θα επηρεάσουν το οικονομικό τοπίο (στην ενότητα "Πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες") και την υιοθέτηση νέων δημόσιων πολιτικών (στην ενότητα "Πολιτικές, προγραμματικές και θεσμικές δράσεις").

² HLPE. (2020). *Επισιτιστική ασφάλεια και διατροφή: οικοδόμηση μιας παγκόσμιας αφήγησης προς το 2030* (Έκθεση αριθ. 15). Ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την επισιτιστική ασφάλεια και τη διατροφή της Επιτροπής για την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια. Ανακτήθηκε από <https://www.fao.org/3/ca9731en/ca9731en.pdf>, σελ. 31. Παρακαλούμε ελέγξτε αυτόν τον σύνδεσμο για να λάβετε μια έκδοση υψηλότερης ανάλυσης αυτού του διαγράμματος.

Σχήμα 3 - Στοιχεία του συστήματος τροφίμων³

³ WWF Γερμανία & WWF Food Practice. (2020, Αύγουστος). ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ NDCS ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ: ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ. Ανακτήθηκε από https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/wwf_ndc_food_final_low_res.pdf, σελ. 6. Παρακαλούμε ελέγξτε αυτόν τον σύνδεσμο για να λάβετε μια έκδοση του διαγράμματος σε υψηλότερη ανάλυση.

Άσκηση: Κατανόηση των περιπλοκών του συστήματος τροφίμων

Προαπαιτούμενα	Έχοντας παρατηρήσει και κατανοήσει προσεκτικά το διάγραμμα HLPE στην ενότητα 2.1
Χρόνος	1 ώρα
Εργαλεία	Στυλό και
Στόχοι	1. Να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι την πολυπλοκότητα του συστήματος τροφίμων και τη διασύνδεση των συστατικών του.

Οδηγίες

- Βήμα 1: Επιλέξτε ένα από τα ακόλουθα σενάρια:
 - - a. *"Μέσα σε μια νύχτα, όλοι οι άνθρωποι έγιναν χορτοφάγοι. Κανείς δεν ήθελε πια να καταναλώνει ζωικά προϊόντα".*
 - b. *"Μετά από μια σειρά διπλωματικών εντάσεων, ξέσπασε τελικά ένας πόλεμος στην Distantland. Μέσα σε μια νύχτα, οι τιμές των πιο κοινών λιπασμάτων στην αγορά εκτοξεύτηκαν στα ύψη, οδηγώντας σε σημαντική αύξηση του κόστους των φυτικών προϊόντων".*
 - c. *"Μετά από μια εξαιρετικά ισχυρή ηλιακή έκρηξη, τα επίγεια τηλεπικοινωνιακά δίκτυα (συμπεριλαμβανομένου του Διαδικτύου) έπαψαν να λειτουργούν. Η αποκατάστασή τους θα πάρει μήνες, αν όχι χρόνια".*
 - d. *"Μια επανάσταση ξεσπά στην καρδιά μιας από τις μεγαλύτερες εξαγωγικές χώρες πετρελαίου στον κόσμο, προκαλώντας την εκτίναξη των τιμών των καυσίμων στα ύψη."*
- Βήμα 2: Πάρτε το διάγραμμα HLPE που είδαμε στην ενότητα 2.1. Ποιες συνέπειες θα είχε το σενάριο που επιλέξατε στο σύστημα τροφίμων; Αρχικά, εντοπίστε στο διάγραμμα πού βρίσκεται ο κύριος παράγοντας που σας ενδιαφέρει (είναι στη διαδικασία παραγωγής; Στη συμπεριφορά των καταναλωτών; κ.λπ.). Στη συνέχεια, φανταστείτε όσο το δυνατόν περισσότερες συνέπειες για τα ακόλουθα σημεία:
 - a. Αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων
 - i. Συστήματα παραγωγής
 - ii. Αποθήκευση και διανομή
 - iii. Επεξεργασία και συσκευασία
 - iv. Λιανικό εμπόριο και αγορές
 - b. Περιβάλλοντα τροφίμων
 - i. Διαθεσιμότητα και φυσική πρόσβαση
 - ii. Προσιτότητα
 - iii. Διαφήμιση
 - iv. Ποιότητα και ασφάλεια τροφίμων
 - c. Συμπεριφορά των καταναλωτών
 - d. Δίαιτες

- i. Ποσότητα
- ii. Ποιότητα
- iii. Διαφορετικότητα
- iv. Ασφάλεια
- e. Επιπτώσεις
 - i. Κοινωνικό
 - ii. Οικονομική
 - iii. Περιβαλλοντική

- Βήμα 3: Τέλος, φανταστείτε ότι είστε ένας κορυφαίος πολιτικός της χώρας σας. Ποιες είναι οι τρεις βασικές αποφάσεις που θα παίρνατε για να διαχειριστείτε τις συνέπειες του φανταστικού σεναρίου;
 1. _____

 2. _____

 3. _____

Παράρτημα

1. Περαιτέρω αναγνώσματα

Γενικά έγγραφα:

- ✓ Τι είναι η κλιματική αλλαγή; Από τα Ηνωμένα Έθνη - μια ωραία εισαγωγή για το θέμα της κλιματικής αλλαγής: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>
- ✓ "Η κατάσταση της επισιτιστικής ασφάλειας και της διατροφής στον κόσμο το 2023" του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών - ενημέρωση για την παγκόσμια πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων για την εξάλειψη της πείνας και όλων των μορφών υποσιτισμού: <https://www.fao.org/3/CC3017EN/online/CC3017EN.html>
- ✓ "Ο άνθρωπος και το περιβάλλον: Stehr - Μια ιστορία των μεταβαλλόμενων σχέσεων μεταξύ ανθρώπου και φύσης και της αντίληψης του ανθρώπου γι' αυτήν.
- ✓ "Μια ενοχλητική αλήθεια" του Davis Guggenheim - μια ταινία ντοκιμαντέρ που εκθέτει ότι ευαισθητοποιεί σχετικά με τη ρύπανση και την κλιματική αλλαγή που προκαλείται από τον άνθρωπο.

- ✓ "Les algues vertes (Τα πράσινα φύκια)" του Pierre Jolivet - μια γαλλική ταινία που δείχνει τις επιπτώσεις της βιομηχανοποιημένης γεωργίας και των φυτοφαρμάκων/εντομοκτόνων στη Βρετανία.
- ✓ "Τι είναι η κλιματική αλλαγή; | Start Here" του Al Jazeera English, ένα επτάλεπτο βίντεο στο YouTube που εξηγεί τα βασικά στοιχεία της κλιματικής αλλαγής.

Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις:

- ✓ Greenpeace: Παρέχει άρθρα σχετικά με την κλιματική αλλαγή, τις ανθρώπινες ζημιές στο περιβάλλον. Καταπολέμηση της καταστροφής των οικοσυστημάτων, των ορυκτών πηγών ενέργειας σε όλο τον κόσμο.
- ✓ Oxfam International: Oxfam: Παραγωγή πόρων για την κλιματική αλλαγή και τις καταστροφές και τις διατροφικές ανισότητες. Προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης.
- ✓ Φίλοι της Γης Ευρώπη: αγωνιζόμαστε για κοινωνική και περιβαλλοντική δικαιοσύνη και ισότιμη πρόσβαση στα ιδρύματα, αποτρέποντας παράλληλα οικολογικές καταστροφές.
- ✓ Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών.

Ντοκιμαντέρ:

- ✓ Επισιτιστική ασφάλεια - ένα αυξανόμενο δίλημμα (ντοκιμαντέρ): ένα ντοκιμαντέρ 30 λεπτών που ασχολείται με το μέλλον της γεωργίας, την παραγωγή τροφίμων καθώς και τις ανησυχίες για την αειφορία και την κυριαρχία.
- ✓ Ανθρώπινες επιπτώσεις στο περιβάλλον : Μια λίστα αναπαραγωγής σύντομων βίντεο που διερωτώνται για τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας στον πλανήτη μας.
 - Άλλα βίντεο από το National Geographic σχετικά με την κλιματική αλλαγή μπορείτε να βρείτε εκεί.

2. Γλωσσάριο

FAO: Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) είναι ένας εξειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών που ηγείται των διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση της πείνας και τη βελτίωση της διατροφής και της επισιτιστικής ασφάλειας.

Green Deal: Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η οποία εγκρίθηκε το 2020, είναι ένα σύνολο πολιτικών πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με πρωταρχικό στόχο να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) κλιματικά ουδέτερη το 2050.

HLPE: ΗΛΡΕ σημαίνει Ομάδα Εμπειρογνομένων Υψηλού Επιπέδου για την Επισιτιστική Ασφάλεια και τη Διατροφή, η οποία είναι μια επιστημονική ομάδα που συστάθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη για να παρέχει καθοδήγηση και συστάσεις πολιτικής σε θέματα επισιτιστικής ασφάλειας και διατροφής.

ΟΗΕ: Τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός του οποίου οι δηλωμένοι σκοποί είναι να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, να αναπτύξει φιλικές σχέσεις μεταξύ των εθνών, να επιτύχει διεθνή συνεργασία και να χρησιμεύσει ως κέντρο για την εναρμόνιση των δράσεων των εθνών.

WWF: Το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) είναι μια διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση με έδρα την Ελβετία, η οποία ιδρύθηκε το 1961 και δραστηριοποιείται στον τομέα της διατήρησης της άγριας φύσης και της μείωσης των ανθρωπίνων επιπτώσεων στο περιβάλλον.

3. Ευχαριστίες

Είμαστε ευγνώμονες στους Agathe Bausson, Quentin Giret, Jeremiah Lahesa Vega και Xavier Rodrigues, από την POUR LA SOLIDARITÉ-PLS, για τη χρήσιμη συμβολή τους στη συγγραφή αυτής της ενότητας.

4. Βιβλιογραφία

Burlingame, B., Dernini, S. (Eds.). (2010). *Βιώσιμη διατροφή και βιοποικιλότητα: Κατευθύνσεις και λύσεις για την πολιτική, την έρευνα και τη δράση. Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου Biodiversity and Sustainable Diets United Against Hunger*, Nutrition and Consumer Protection Division, FAO, ανακτήθηκε από <https://www.fao.org/3/i3004e/i3004e.pdf>.

Campiglio L., Rovati G. (2009). *La povertà alimentare in Italia: prima indagine quantitativa e qualitativa*. Guerini e associati, Μιλάνο.

Clark, M. A., Springmann, M., Hill, J., Tilman, D., & Fraser, H. (2020). Οι εκπομπές του παγκόσμιου συστήματος τροφίμων θα μπορούσαν να αποκλείσουν την επίτευξη των στόχων 1,5° και 2°C για την κλιματική αλλαγή. *Science*, 370(6517), 705-708. Ανακτήθηκε από: <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aba7357>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Πακέτο για το κλίμα και την ενέργεια*, ανακτήθηκε από https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2020-climate-energy-package_en.

European Parliament (May 4, 2023), *Pacte Vert : la voie vers une UE durable et climatiquement neutre*, ανακτήθηκε από https://www.europarl.europa.eu/news/fr/headlines/society/20200618STO81513/le-pacte-vert-pour-une-ue-durable-et-climatiquement-neutre?at_campaign=20234-Green&at_medium=Google_Ads&at_platform=Search&at_creation=Sitelink&at_goal=TR_G&at_audience=le_pacte_vert&at_topic=Green_Deal&gclid=CjwKCAjwu4WoBhBkEiwAojNdXpCvZ7Kaob7oRW2TUIHemMCNF7eWFodNvBd6mesL8MZm2GnvnP42QxoCzjcQAvD_BwE

Eurostat (2021), *Incapacité à s'offrir un repas comportant de la viande, du poulet ou du poisson (ou un équivalent végétarien) un jour sur deux - enquête EU-SILC*, ανακτήθηκε από <https://bit.ly/3yBDp10>

FAO (2021), *Η κατάσταση της επισιτιστικής ασφάλειας και της διατροφής στον κόσμο 2021. Κεφάλαιο 2 επισιτιστική ασφάλεια και διατροφή σε όλο τον κόσμο*, ανακτήθηκε από <https://bit.ly/3t3y1T2>.

FAO (2021), *Η κατάσταση της επισιτιστικής ασφάλειας και της διατροφής στον κόσμο 2021. Annex 1a statistical tables to chapter 2*, consulté sur <https://bit.ly/3zx2uvp>

GNAFC (2021), *Παγκόσμια έκθεση για τις επισιτιστικές κρίσεις. Κοινή ανάλυση για καλύτερες αποφάσεις*, ανακτήθηκε από <https://bit.ly/3DssUkp>, σ. 19.

Gonzalez Fischer C., Garnett T. (2016) *Πιάτα, πυραμίδες, πλανήτης Εξελίξεις στις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για την υγιεινή και βιώσιμη διατροφή: αξιολόγηση της κατάστασης*. Food and Agriculture Organization of the United Nations and The Food Climate Research Network at The University of Oxford. Ανακτήθηκε από την [ιστοσελίδα](https://www.fao.org/3/I5640E/i5640e.pdf) <https://www.fao.org/3/I5640E/i5640e.pdf>.

HLPE. (2020). *Επισιτιστική ασφάλεια και διατροφή: οικοδόμηση μιας παγκόσμιας αφήγησης προς το 2030 (Έκθεση αριθ. 15)*. Ομάδα εμπειρογνομώνων υψηλού επιπέδου για την επισιτιστική ασφάλεια και τη διατροφή της Επιτροπής για την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια. Ανακτήθηκε από <https://www.fao.org/3/ca9731en/ca9731en.pdf>

HLPE (Σεπτέμβριος 2020), *Impacts of COVID-19 on food security and nutrition: developing effective policy responses to address the hunger and malnutrition pandemic*, retrieved from <https://bit.ly/2WDQKbQ>, p.4.

Katz D., Meller, S. (2014), *Can We Say What Diet Is Best for Health?* Annual Review of Public Health; 35:1, 83-103, ανακτήθηκε από <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24641555/>.

Nyéleni. (2007). *Διακήρυξη της Nyéleni*. Ανακτήθηκε από <https://nyeleni.org/IMG/pdf/DeclNyeleni-en.pdf>.

Oxfam France (September 15, 2022), *Vers une augmentation croissante du nombre de " réfugiés climatiques "*, retrieved from <https://www.oxfamfrance.org/migrations/vers-une-augmentation-croissante-du-nombre-de-refugies-climatiques/>

Oxfam International, *Changement climatique : cinq catastrophes naturelles qui demandent une action d'urgence*, ανακτήθηκε από <https://www.oxfam.org/fr/changement-climatique-cinq-catastrophes-naturelles-qui-demandent-une-action-durgence>.

Sechier T., (October 13, 2022), *Près de 70% des animaux sauvages ont disparu en 50 ans, d'après le WWF, France bleu*, ανακτήθηκε από <https://www.francebleu.fr/infos/environnement/69-des-animaux-sauvages-ont-disparu-en-50-ans-d-apres-le-wwf-1665637844>

Simon F., (September 7, 2023), *La prochaine Commission se concentrera sur la mise en œuvre des politiques climatiques, un haut fonctionnaire de l'UE*, Euractiv, ανακτήθηκε από <https://www.euractiv.fr/section/energie-climat/news/la-prochaine-commission-se-concentrera-sur-la-mise-en-oeuvre-des-politiques-climatiques-selon-un-haut-fonctionnaire-de-lue/>

The Economist (2020), *Global Food Security Index*, ανακτήθηκε από <https://bit.ly/2V3AUab>.

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (CESCR) (12 Μαΐου 1999), *Γενικό σχόλιο αριθ. 12: Το δικαίωμα σε επαρκή διατροφή (άρθρο 11 του Συμφώνου)*, ανακτήθηκε από: <https://www.refworld.org/docid/4538838c11.html>

Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών και Διεθνής Επιτροπή Πόρων (2010). *Αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της κατανάλωσης και της παραγωγής: Προϊόντα και υλικά προτεραιότητας - Περίληψη*. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/8572>.

Van Dooren C., Marinussen M., Blonk H. et al. (2014), *Exploring dietary guidelines based on ecological and nutritional values: A comparison of six dietary patterns*, Food Policy, Vol. 44. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2013.11.002>.

WWF Γερμανία & WWF Food Practice. (2020, Αύγουστος). *ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ NDCS ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ:* Ανακτήθηκε από https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/wwf_ndc_food_final_low_res.pdf.